

Maria Kitanova

(Bulgaria, Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)

Anatol Anchev. Folklore and Folklore Studies – a Crossroads of Destinies (Attempts at Personality Integration)

Abstract: The book discussed in this review represents a comprehensive history of folklore studies since the 1970s. This is a book about the path of the student and the path of the teacher. Despite the fact that it features a plethora of facts, documents, dates and names, it makes an exciting and genuine confession and a real page-turner.

Мария Китанова

(България, Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“, Българска академия на науките)

Анатол Анчев. Фолклор и фолклористика – пресечна точка на съдби (опити за оцелостяване на личността)

Професор Анатол Анчев е озаглавил книгата си *Фолклор и фолклористика – пресечна точка на съдби (опити за оцелостяване на личността)*. Това е книга за учителя и ученика, тя е най-истинското и най-искреното признание, което съм чела досега. Защото признанието не е да приемаш всичко. То е да разбираш, да се опитваш да си обясниш, да надмогнеш огорчението си от неразбирането на другия. Това е книга за пътя на ученика и за пътя на учителя – знаещия и можещия, този който търси активно съмишленици и им дава възможност да се изградят като учени. Този, който има достатъчно власт да направи това, но понякога греша в преценките си, както за хората, така и за новото, което се опитват да прокарат те. И въпреки всичко, изминалият дълъг път ученик подчертава, че „проф. Живков е явление в българската фолклористика и етнология“.

Неслучайно и първа глава е озаглавена *Ученият Тодор Иванов Живков*. Авторът подчертава:

Тази книга е посветена на него – на нашия професор, на нашия учител и колега в дългия път на творческото присъствие, което има своята стойност днес и ще продължава да броди в утрето. Защото всички ние, неговите ученици, ще направим това реален факт. Професор Живков живя малко повече от 60. Но това не го лишава от достойно, първенстващо място в галерията от личности, допринесли за развитието на българската хуманитаристика.

Авторът подчертава, че проф. Т. Ив. Живков е научил своите ученици на теория и практика, че той им е показал работата на експедиционерите. Неслучайно от първата студентска фолклорна експедиция под неговото научно ръководство се създава кръжок по фолклор. А по-късно, в резултат от натрупаните теоретични знания и практически опит, и най-често, въз основа на записан от тях фолклорен материал, кръжочниците вземат активно участие в иницирираните от техния колега Владислав Симеонов конференции

на младите фолклористи и пишат дипломни работи по фолклор под научното ръководство на проф. Живков и в по-редки случаи под ръководството на проф. Динеков.

В тази книга има много факти и документи, дати и имена. Тя е история. И въпреки че ние с проф. А. Анчев сме състуденти от един курс и една група, аз за първи път разбирам колко интересно е било в ръководения от проф. Живков кръжок по фолклор. Колко работа е свършена, колко дипломни работи са написани, колко хора са подготвени. Виждам имената на колеги, повечето от които познавам и уважавам – Анатоли Анчев, Владислав Симеонов, Албена Георгиева, Александър Панов, Ана Стойкова, Елена Узунова, Флорентина Бадаланова, Николай Ников, Владимир Криж, Олег Младенов, Светлана Ставрева, Мария Шанца, Валентина Ганева-Райчева, Ваня Матеева, Васил Гарнизов, Ива Станоева, Ирена Бокова, Магдалена Елчинова, Недка Капралова, Константин Рангочев, Росен Малчев, Ивета Годорова. Разбира се, сега не всички се занимават с фолклор, но е видно, че става въпрос за създаване на школа. А създаването на школа в науката е нещо сложно, свързано с много работа и много време, което да даваш на другите и за другите. Това са дипломни работи, експедиции, обработка на материалите от тези експедиции, младежки конференции, доклади и публикации. Всичко трябва да мине пред очите на учителя, да бъде проверено и оценено преди да е представено. Естествено, не може да се получи без желанието и ентузиазма на учениците, за тях кръжокът по фолклор отваря вратата към научните интереси, към желанието да търсиш, да откриваш нови пътеки към това, което изследваш, да разбираш и себе си, като вървиш по тези пътеки. Книгата е признанието на един ученик към неговия учител. Разбира се, този ученик отдавна се е доказал със своята работа и е заел подобаващото му се място. Но помни това, което му е дадено и с което е започнал.

В книгата е оценено и това, което е направил акад. П. Динеков за фолклористиката. Неговите идеи са доразвити от новото поколение учени. Проф. А. Анчев откроява трима изключително способни представители на това „ново поколение“, за които говори с уважение и проф. Динеков: фолклориста Т о д о р И в. Ж и в к о в, литературоведа Н и к о л а Г е о р г и е в (1937-2019) и етномузиколога С в е т л а н а З а х а р и е в а (1937-2017). Той подчертава, че

всеки един от тях по свой неповторим начин дава приноса си за високото европейско и световно ниво на българската фолклористиката, независимо от това дали интересът му в тази научна област е постоянен или не. Не се наемам да отсъдя кой е най-добрият учен между тях и смятам, че в случая не е редно да се прави такава „класация“, понеже те са с различни научни интереси и ползват различни изследователски методи. По мое мнение монографиите им „Българската народна песен“ (Георгиев 1976), „Н а р о д и п е с е н“ (Живков 1977) и „С в и р а ч ъ т в ъ в ф о л к л о р н а т а к у л т у р а“ (Захариева 1987) са най-стойностните научни трудове в областта на фолклористиката през този период, а тяхната стойност не отслабва до днес. Щастлив съм, че имах честта да бъда техен съвременник и уважаван от тях колега, а доброто ни лично познатство беше от полза за научната ни работа.

Като основен свой грях към учителя, проф. А. Анчев приема липсата на интерес от негова страна към социологическата интерпретация на фолклорната култура. Ученикът вече има свое виждане, избрал е своя празен коридор – психологическата антропология, която той нарича „интердисциплинна“ и според него психотерапията би трябвало да се възприема като неразделна част от психологическата антропология. Психоанализата, според автора, е възможност за създаване и реализиране на психологически проект за антропология. Авторът споделя разбирането си, че социалните и хуманитарните науки в последния половин век излизат от дисциплинарите ограничения

и рушат установения ред. И е точно така. Даже мога да кажа, че в стремежа си към интердисциплинарност, хуманитаристиката се връща към големите умове от края на XIX и началото на XX век, които и сега са недостижими с това, че можеха да анализират определени факти, опирайки се на различни дисциплини.

Професор А. Анчев не скрива огорчението си, че не успява да създаде секция „Психологическа антропология“ в структурата на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей на БАН (ИЕФЕМ), но той подготви свои докторанти и ученици. Показа им методология за изследване на фолклора. Даде им възможност да се обучават. А това съвсем не е малко. То е нещо, което ще остане и може би ще бъде осъществено в неопределеното бъдеще. Това е школа. Разбирам огорчението му. Аз също срещам много трудности, за да обособя Секцията за етнолингвистика в Института за български език. Още по-трудно беше да се прокарат проектите на тази Секция. Тяхната интердисциплинарност не се възприемаше тогава като истинска лингвистика. Каквото можахме, направихме. Може би от нашето поколение трябва повече хора да опишат пътя си, честно и изстрадано, както го е направил проф. Анатоли Анчев – с коментари и оценки, с уважение и любов към науката, към учителите, колегите и учениците, с великолепен език и невероятно чувство.

Искам да подчертая, че това е една вълнуваща и истинска изповед, това е история на фолклористиката от 70-те години на XX в. до днес, която се чете на един дъх. Тя трябва да стане достояние на онези, които все още искат да се занимават с наука.